

Kvantifikatori u značenju skupova životinja u hrvatskome i ruskome jeziku

Lidija Milković

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
lmilkovi@ffzg.hr

SAŽETAK: U ovome se radu analiziraju i uspoređuju principi jezične kategorizacije kvantifikatora koji označuju skupove životinja u hrvatskome i ruskome jeziku. Budući da u jednojezičnim i dvojezičnim rječnicima hrvatskoga i ruskoga jezika nisu iscrpno zabilježena ograničenja ni kriteriji upotrebe imenica koje označuju životinje uz pojedine kvantifikatore, provedeno je korpusno istraživanje leksičke spojivosti kvantifikatora koje je imalo cilj točnije utvrditi na koji način kvantifikatori klasificiraju skupine životinja u proučavanim jezicima. Ukupno je u radu analizirana upotreba 10 hrvatskih i 10 ruskih kvantifikatora putem alata *Sketch Engine* u korpusu hrvatskoga jezika *hrWaC* te korpusu ruskoga jezika *ruTenTen11*. Uzorak je dobiven ekscerpiranjem jednojezičnih rječnika ruskoga i hrvatskoga jezika. Sličnosti i razlike klasifikacije kategorija životinja i kvantifikatora koji se s njima koriste shematski su prikazani pomoću četiriju tablica koje mogu poslužiti kao pomoć pri prevođenju s jednoga jezika na drugi. Rezultati analize pokazali su da kvantifikatori ne kategoriziraju sve skupine životinja, već one koje su u bliskoj interakciji s ljudima. U radu su korišteni etimološki i povijesni leksikografski izvori kako bi se utvrdilo na koji se način mijenjala leksička spojivost kvantifikatora u značenju skupova životinja te kako bi se odgovorilo na pitanje u kojoj mjeri značenje leksema utječe na principe klasifikacije. Izdvojena su tri modela imenovanja kvantifikatora u značenju skupova životinja, a to su: metonimijski pomak, način kretanja životinja i oblik koji poprima skupina životinja u pokretu. Neki od modela imenovanja ujedno su i klasifikacijski kriteriji po kojima se dijele životinje. Kvantifikatori koji označuju skupove životinja klasificiraju životinjski svijet u oba proučavana jezika prema tome jesu li životinje odrasle ili mlade, po načinu kretanja, pripadnosti pojedinome (nad)razredu životinja, a neki kvantifikatori obuhvaćaju samo jednu vrstu životinja. Kategorije životinjskih vrsta na različit su način obuhvaćene kvantifikatorima u ruskome i hrvatskome jeziku, ali su principi organizacije kategorija veoma slični.

Ključne riječi: kvantifikatori u značenju skupina životinja; hrvatski jezik; ruski jezik; jezična kategorizacija

1. Uvod

Status kvantifikatora kao gramatičko-funkcionalne kategorije bio je predmet istraživanja brojnih jezikoslovaca iz ponajprije tipološke perspektive, stoga je u drugome poglavlju sadržan kratak pregled relevantnih radova na tu temu. Proučavane imeni-

 <https://orcid.org/0000-0001-8997-5629> [Lidija Milković]

ce iskazuju neodređeno veliku količinu životinjskih jedinki i njihova upotreba ograničena je na pojedine skupine životinja. Ta obilježja omogućila su njihovo zbližavanje s klasifikatorima u jezicima svijeta, ali su potaknula i brojne rasprave o kriterijima razlikovanja klasifikatora kao gramatičke kategorije od kvantifikatora, leksičko-gramatičkih sredstava jezične kvantifikacije, koji su na neki način prisutni u svim jezicima. Nakon pregleda važnijih radova o gramatičkome statusu kvantifikatora, u drugome poglavlju kratko su opisane klasifikacije kvantifikatora u pojedinim jezicima te je u odnosu na njih definiran tip kvantifikatora u značenju skupova životinja. U trećem poglavlju upućuje se na nedostatke leksikografske obrade proučavane skupine leksema u jednojezičnim i dvojezičnim rječnicima hrvatskoga i ruskoga jezika te se predlaže istražiti upotrebu kvantifikatora u korpusu koja bi pridonijela točnijem opisu upotrebe leksema u obama jezicima. U četvrtome poglavlju opisana je metodologija istraživanja. Pomoću alata *Sketch Engine* dobivena je skica riječi za svaki proučavani kvantifikator, a potom je izdvojeno prvih 20 najtipičnijih kolokata kvantifikatora. Kolokati su zatim podijeljeni u nekoliko značenjskih klasa unutar kojih su se podrobnije klasificirali nazivi životinja koji se koriste s kvantifikatorima. U petome poglavlju navedeni su rezultati i analiza leksičke spojivosti kvantifikatora te je navedena etimologija kvantifikatora i osnovni podaci o upotrebi kvantifikatora u ranijim razdobljima proučavanih jezika. Na temelju dobivenih podataka u raspravi, u šestome poglavlju, izrađene su četiri tablice koje shematski prikazuju upotrebu određenih skupina životinja s pripadajućim kvantifikatorima. Tablice se mogu koristiti za prevođenje s hrvatskoga na ruski jezik i obratno, ali istovremeno i pokazuju na koji su način klasificirane životinje putem kvantifikatora. Osim toga, u raspravi se upućuje na osnovne modele imenovanja kvantifikatora te na to da principi klasifikacije koji se očituju u leksičkoj spojivosti kvantifikatora s imenicama u značenju životinja odgovaraju principima klasifikacije u pučkoj taksonomiji.

2. Gramatički status leksema u značenju skupova životinja

Jezikoslovci koji pristupaju proučavanju gramatičkoga statusa leksema u značenju skupova životinja iz tipološke perspektive na temelju slične funkcije u jezičnome sustavu povezuju proučavane lekseme s klasifikatorima (Greenberg 1972; Allan 1977; Lehrer 1986; Aikhenvald 2000; Rahilina i Su-Hën 2009; Bušelić 2015; Baranova 2015; Plungjan 2016). Sustav klasifikatora, uz imenske klase (ili gramatičke rodove), jedno je od temeljnih gramatičkih sredstava kategorizacije imenica (Matasović 2001, 103; Plungjan 2016, 179). Keith Allan (1977, 285) definira klasifikatore na temelju dvaju obilježja: 1) klasifikatori se pojavljuju kao morfemi na površinskoj strukturi pod određenim uvjetima; 2) klasifikatori imaju značenje, na način da označuju neko istaknuto uočeno ili pripisano obilježje entiteta na koji se pridružena imenica referira (ili može referirati). Sukladno navedenoj definiciji, kako i sam Allan (1977) navodi,

vjerojatno svi jezici svijeta imaju klasifikatore. Ipak, određena morfosintaktička obilježja te stupanj raširenosti i obaveznosti upotrebe gramatičkih jedinica u određenim konstrukcijama omogućuju razlikovanje jezika po parametru prisutnosti klasifikatora u njemu (Allan 1977). Ranko Matasović (2001, 104) navodi da se načelno jezici s imenskim klasama i jezici s klasifikatorima nalaze u odnosu komplementarne distribucije, to jest da u pravilu ne postoje jezici koji imaju i imenske klase i klasifikatore. Klasifikatori su zastupljeni u izolativnim jezicima jugoistočne Azije. Glavni je kriteriji razlikovanja jezika s imenskim klasama i jezika s klasifikatorima slaganje, odnosno gramatički elementi koji se obvezno upotrebljavaju uz imenice ne nalaze se u odnosu slaganja s drugim sintaktičkim jedinicama u izolativnim jezicima (Matasović 2001, 105). Alexandra Aikhenvald (2000, 1) termin *klasifikator* smatra krovnim terminom za različita sredstva klasifikacija imenica koji se međusobno razlikuju po svojem gramatičkome statusu, stupnju gramatikalizacije, uvjetima upotrebe, značenju, podrijetlu, načinu usvajanja i tendenciji prema gubitku. Ta sredstva klasifikacije imenica Aikhenvald (2000) dijeli na šest različitih tipova, od kojih neki mogu supostojati u istome jeziku te jedan sustav klasifikacije može dijakronijski prethoditi drugome. Različiti sustavi klasifikatora nisu strogo ocrtani skupovi koji se nikada ne presijecaju, već čine kontinuum u kojemu rod ili imenske klase, svojstvene indoeuropskim jezicima, čine jednu krajnju točku, a sustav leksičkih numeričkih klasifikatora, svojstven jezicima jugoistočne Azije, drugu krajnju točku (Aikhenvald 2000, 3). U podjeli Aikhenvald sustav imenskih klasa ili rodova tek je jedan od sustava klasifikacije i može supostojati s drugim sustavima klasifikacije. Ipak, Aikhenvald (2000) dijeli jezike s obzirom na prevladavajući sustav klasifikacije, što znači da više sustava klasifikacije ne mogu biti podjednako relevantni u jeziku, a opis jezika u kojima supostojaju dva ili više sustava klasifikacije pokazuje da su određeni sustavi klasifikacije ograničeni na pojedina funkcionalno-semantička polja. U opisu različitih sustava klasifikacije Aikhenvald (2000) razlučuje, kao i Matasović, jezike s imenskim klasama ili rodovima od ostalih jezika s različitim sustavima klasifikacije. Prvi i najrašireniji tip sustava klasifikacije jesu imenske klase ili rodovi. Imenske klase ili rodovi gramatikalizirani su sročnosni sustavi koji, u najmanju ruku, koreliraju s određenim značenjskim obilježjima (Aikhenvald 2000, 18). Ključna obilježja imenskih klasa ili rodova jesu 1) postajanje sintaktičkoga odnosa slaganja i 2) podjela imenica na sročnosne razrede (Aikhenvald 2000, 20–21; Matasović 2001, 104). Za razliku od imenskih klasa ili rodova, drugi tip sustava klasifikacije, imenski klasifikatori, ne nalaze se u odnosu slaganja s drugim gramatičkim elementima izvan imenske skupine, već je njihova domena ograničena na imenicu. Izbor pojedinoga klasifikatora određen je isključivo značenjski, što znači da se imenice ne dijele na sročnosne razrede. Imenski klasifikatori postoje u nekim australskim i mezoameričkim jezicima (Aikhenvald 2000, 81). Numerički klasifikatori, za razliku od imenskih, ne pojavljuju se zajedno sa svim imenicama, nego su ograničeni na količinske imenske skupine. Kao i imenski

klasifikatori, ne ulaze u odnos slaganja s drugim sintaktičkim elementima izvan imenske skupine (Aikhenvald 2000, 81). Posvojni i odnosni klasifikatori pojavljuju se u posvojnim konstrukcijama, ne slažu se s drugim sintaktičkim jedinicama te mogu kategorizirati: 1) onoga koji posjeduje (posvojni klasifikator); 2) značenjska svojstva odnosa između onoga što je posjedovano i onoga koji posjeduje (odnosni klasifikator); 3) ono što se posjeduje (posvojni klasifikator) (Aikhenvald 2000, 125). Glagolski klasifikatori pojavljuju se kao glagolski morfem i obnašaju funkciju kategorizacije referenta argumenata glagola. Odabir klasifikatora uglavnom je predodređen značenjem, a ne gramatičkim slaganjem (Aikhenvald 2000, 149). Mjesni i deiktički klasifikatori vrlo su rijetki u jezicima svijeta, upotrebljavaju se uz imenice u mjesnim i deiktičkim konstrukcijama i za njih nije karakteristično slaganje (Aikhenvald 2000, 172–183).

Unutar podjele jezika prema sustavu klasifikacije najviše je nedoumica izazvao tip jezika s numeričkim klasifikatorima. Problematici tipološkoga iskazivanja količine u jezikoslovnim radovima (Greenberg 1972; Allan 1977; Lehrer 1986; Aikhenvald 2000; Gil 2013; Bušelić 2015; Plungjan 2016) pristupalo se s dvaju gledišta. Za prvo gledište (Lehrer 1986; Aikhenvald 2000; Bušelić 2015) osnovno je polazište količinska imenska skupina, stoga se problematizira može li se glava količinske skupine smatrati klasifikatorom, primjerice, mogu li se sintagme *čopor vukova*, *šaka soli*, *glavica kupusa* smatrati konstrukcijama s numeričkim klasifikatorima ili ne. U drugome gledištu (Greenberg 1972; Allan 1977; Gill 2013; Plungjan 2016) razmatra se cjelovit jezični sustav i postavlja se pitanje postoje li parametri po kojima bi se mogao razlikovati poseban tip jezika s numeričkim klasifikatorima ili izdvajenje takva tipa jezika nije neophodno. Glavu količinske skupine u jezicima bez numeričkih klasifikatora Aikhenvald (2000) naziva kvantifikatorom, te ističe da u svim jezicima, bez obzira na to imaju li klasifikatore ili ne, postoje kvantifikatori. Osnovni kriteriji za razlikovanje jezika s numeričkim klasifikatorima od onih koji to nisu jest obvezatnost uporabe klasifikatora u pojedinome jezičnom sustavu, a za razlikovanje klasifikatora od kvantifikatora najvažniji je kriterij stupanj gramatikalizacije. Oba kriterija razlikovanja kvantifikatora i klasifikatora razmotrit će se u sljedećem odjeljku.

1) Kvantifikatori nisu obvezni u sintagmi broja i imenice, za razliku od klasifikatora (Greenberg 1972; Allan 1977, 12–13; Aikhenvald, 2000; Gill 2013). Tako su, primjerice, u bengalskome klasifikatori uvijek obvezni uz brojeve, a odabir klasifikatora ovisi o značenju imenice, broju imenice i kontekstu upotrebe (Thompson 2012).

(1)	(2)	(3)
cādar dui-khānā	dui-jan mantrī	pākhi du-ṭi
plahta dva-CLF	dva-CLF ministar	ptica dva-CLF
‘dvije plahte’	‘dva ministra’	‘dvije ptice’

Svaka navedena imenica (1–3) upotrijebljena je u količinskoj skupini s različitim klasifikatorom. Klasifikator *khānā* upotrebljava se s neživim, četverokutnim, tankim i ravnim objektima, *jan* sa živim bićima, a klasifikator *ti* vrši funkciju određenoga člana (Ráčová 2007; Thompson 2012, 55–56). U hrvatskome jeziku, za razliku od bengalskoga, u brojevnoj skupini *dva ministra* nije obvezan klasifikator. Ipak, uz nebrojivu imenicu upotreba kvantifikativa je obvezna, primjerice sintagma *tri pijeska*, ako nije upotrijebljen kvantifikator (*šaka pijeska*, *hrpa pijeska*), postaje brojvena imenica i označuje tri vrste pijeska (Znika 2005).

2) Kvantifikatori često imaju vlastito leksičko značenje za razliku od klasifikatora (Aikhenvald 2000). Klasifikatori nemaju vlastito leksičko značenje i vrše isključivo gramatičku funkciju (Plungjan 2016, 179). Kako ističe Petra Bušelić (2015, 93), u hrvatskome jeziku kvantifikativi upotrijebljeni u količinskoj konstrukciji mogu zadržati tek neke sastavnice leksičkoga značenja koje se očituju u leksičkoj spojivosti te na taj način vrše funkciju klasifikacije. Bušelić (2015, 93) navodi primjer imenice *glavica* koja se pojavljuje uz imenice koje označuju relativno malenu količinu loptastoga povrća. Ograničenja na leksičku spojivost kvantifikatora moguće je objasniti većom ili manjom mjerom gramatikalizacije predmetnih imenica od kojih nastaju kvantifikatori. Rahilina i Su-Hën (2009) pokazuju da kvantifikatori kao što su *glavica kupusa*, *hrpa problema* ili *more suza*, nastaju tako da postupno prolaze nekoliko etapa gramatikalizacije. Na prvoj etapi upotrebljavaju se kao okazionalna metafora, zatim se okazionalna metafora ukrjepljuje u uskome kontekstu u sastavu genitivne konstrukcije. Postupno se, pomoću mehanizma poistovjećivanja predmetnih skupova s apstraktnim imenicama, počinje upotrebljavati s apstraktnim imenicama. Nakon prelaska te barijere na četvrtoj etapi gramatikalizacije imenice gube sva ograničenja leksičke spojivosti. Istovremeno dolazi do značenjskoga blijedenja. Krajnja je točka završena gramatikalizacija, to jest imenica postaje punopravno gramatičko sredstvo. Rahilina i Su-Hën (2009) navode da ni jedna imenica koju su uključili u istraživanje nije u potpunosti gramatikalizirana, već se sve nalaze na jednoj od etapa gramatikalizacije. Klasifikatori također nastaju iz predmetnih imenica, ali je za neke od njih proces gramatikalizacije završen. Završenost gramatikalizacije očituje se u tome da su numerički klasifikatori obvezni za sve lekseme, a kvantifikatori su ograničeni na pojedine skupove leksema. Osim toga, kvantifikatori su obično otvoren razred (Lehrer 1986; Baranova 2016), a klasifikatori zatvoren skup gramatičkih elemenata. I kvantifikatori i klasifikatori mogu se razviti iz imenica sličnoga značenja. Primjerice, klasifikator *khāna*, *khānā*, *khāni* u bengalskome nastao je kao rezultat glasovnih promjena jednačenja i ispadanja od staroindoarijske imenice *khaṇḍa* ‘komadić’, ‘skup’ (Chatterji 1926, 365). Značenjska veza s imenicom u značenju ‘komadić’ može se etimološki rekonstruirati, ali se jednom gramatikalizirani klasifikator više ne može upotrebljavati kao predmetna imenica.

Klasifikatori i kvantifikatori nesumnjivo su bliske jezične kategorije zato što obje 1) imaju sličnu funkciju, 2) mogu nastati na sličan način, a 3) značenja količine i kakvoće često su sadržana u istome leksemu. Unatoč njihovoj bliskosti gramatikalizirani status klasifikatora razlog je da se te dvije jezične kategorije razlikuju, a stoga i jezici s numeričkim klasifikatorima izdvoje kao posebna tipološka kategorija. Hrvatski kao jezik s klasifikacijskim sustavom rodova nema klasifikatore i za lekseme koji označuju skupove životinja u hrvatskome jeziku u ovome radu koristit će se termin *kvantifikator*.

Kvantifikatori kao funkcionalna skupina riječi pomoću koje se iskazuje količina bili su predmet istraživanja u pojedinim jezicima. U engleskim gramatikama klasifikatori se obično izdvajaju kao posebna funkcionalna skupina riječi i dijele se na nekoliko podtipova, što u hrvatskima gramatikama nije slučaj (Bušelić 2015). Adrienne Lehrer (1986) engleske kvantifikatore naziva klasifikatorima, ističući pritom da engleski nije jezik s numeričkim klasifikatorima. Pritom ona dijeli klasifikatore na temelju njihova značenja, a ne po njihovim morfosintaktičkim svojstvima u količinskoj konstrukciji. Prvu skupinu klasifikatora čine nazivi za skupine životinja (engl. *terms of ventry*). Nazive za skupine životinja Lehrer smatra zbirnim imenicama, ističući pritom da postoje ograničenja u leksičkoj spojivosti tih imenica, to jest da su neke zbirne imenice usko povezane s određenim životinjama i obratno. Ostale skupine klasifikatora čine klasifikatori jedinica (engl. *unit classifiers*, npr. *a head of cabbage*), mjerni klasifikatori (engl. *measure classifiers*, npr. *two pounds of potatoes*), sortni klasifikatori (engl. *varettial classifiers*, npr. *rare breed of cat*) i metaforičke poredbe (engl. *metaphorical comparisons*, npr. *a dream of a woman*). U ruskome jeziku uz termin *kvantifikator* (rus. *квантификатор*) (Rahilina i Su-Hën 2009; Sičinava 2018) koriste se termini *brojevna riječ* (rus. *счётное слово*) (Баранова 2016) i *klasifikator* (Plungjan 2016). Rahilina i Su-Hën (2009) smatraju da su kvantifikatori, za razliku od kategorije gramatičkoga broja, leksičko sredstvo iskazivanja množine. Predmet su njihova istraživanja imenice koje u svojem temeljnom značenju označuju konkretne predmete, a kao glava imenske genitivne skupine postaju količinski kvantifikatori putem gramatikalizacije. Nazivi životinja nisu uključeni u jezičnu građu korištenu u istraživanju (Rahilina i Su-Hën 2009) jer, kako ističu autori, ti leksemi imaju različit mehanizam značenjskoga prijenosa u odnosu na imenice koje označuju konkretne predmete. U temeljnome leksičkom značenju tih imenica sadržana su značenja množine i velike količine. Za leksički, a ne gramatički iskazanu množinu tipična su dodatna značenja (Rahilina i Su-Hën 2009). Leksička množina iskazuje približnu količinu skupa predmeta i dodatno razlikuje mnoštvo predmeta po kvalitativnim obilježjima. Neka od važnijih značenja leksičke množine u ruskome jeziku su vrednovanje, raznovrsnost, nepotrebnost, uredenost, ponovljivost. Tako, primjerice, kvantifikator *фейерверк* 'vatromet' uvijek kvantificira skup čega pozitivnoga (*фейерверк эмоций, вкусов, удач* 'vatromet osjećaja, okusa, uspjeha'), a *букет* uglavnom kvantificira skup

čega negativnoga (*букет заболеваний, нарушений, недостатков* ‘buket bolesti, prekršaja, nedostataka’). V. Baranova (2016) istraživala je značenjsku i sintaktičku funkciju kvantifikatora sa značenjem predmeta koji se mogu diskretno percipirati (npr. *душа, глава, комод*). U proučenoj literaturi o ruskim kvantifikatorima (Rahilina i Su-Hën 2009; Baranova 2016; Sičinava 2018) nije pronađena razdioba ni usporedba različitih vrsta kvantifikatora. U kroatističkoj literaturi kvantifikatori se razmatraju u kontekstu problema iskazivanja količine. Marija Znika (2002) kvantifikaciju imenica obrađuje u sklopu šire rasprave o brojivosti. Brojivost Znika definira kao »svojstvo imenice da se na temelju svojega značenja očituje kao mnogost od više istovrsnih elemenata ili pak kao značenjska jediničnost koja se ne može pomisliti kao mnogost« (Znika 2002, 63). Brojivost je značenjsko obilježje i temelji se na leksičkom značenju pojedine riječi, izraz kategorije brojivosti na morfološkom planu jest gramatička kategorija broja, a na sintaktičkoj razini kategorijom brojivosti mogu se objasniti neka ograničenja mogućnosti izbora imenice (Znika 2002). Brojivost je različita od kvantifikacije, utvrđivanja količine izvanjezičnih referenata, time što je brojivost kao svojstvo temeljeno na značenju imenice, a kvantifikacija je ovisna o izvanjezičnoj zbilji (Znika 2002, 96). Ipak, obje su kategorije povezane na način da je brojivost preduvjet numeričke kvantifikacije, ali ne vrijedi obratno. Numerička je kvantifikacija »utvrđivanje točne količine čega uz pomoć broja kao vrste riječi, i to u hrvatskome jeziku pomoću glavnoga broja ili brojnoga pridjeva koji izriče istu količinu kao i glavni broj, ali ima oblik prikladan da se uvrsti uz imenicu *pluralia tantum*« (Znika 2002, 95). Uz numeričku, Znika razlikuje i leksičku kvantifikaciju. »Leksička kvantifikacija podrazumijeva utvrđivanje približne količine čega pomoću imenica koje znače količinu (kvantifikativa) i priloga količine« (Znika 2002, 95). U slučaju kada se leksemi ne mogu numerički kvantificirati zbog toga što su nebrojivi, posredstvom leksičkih kvantifikativa kvantifikacija postaje moguća, npr. *tri šake brašne*. Takav odnos spojivosti broja i brojivih imenica s jedne strane te kvantifikatora i nebrojivih imenica s druge strane opisala je i Branka Taftra (1989). Za Taftru (1989) bi kvantifikatori u klasifikaciji vrsta riječi mogli zauzimati posebno mjesto, ako bi temeljni klasifikacijski kriterij bio funkcionalni, a ne morfološki. Kao funkcionalna vrsta riječi kvantifikatori iskazuju količinu i raspodjela im je ograničena na imeničke sintagme, kao takav kvantifikator je obuhvatnija kategorija od brojeva (Taftra 1989). Terminom kvantifikator koristi se i Branko Kuna za leksička sredstva kojima se iskazuje količina (2008, 41). Kuna (2008) razlikuje određenu kvantifikaciju koja se ostvaruje pomoću brojeva i označuje točnu, izbrojivu količinu entiteta i neodređenu kvantifikaciju koja se iskazuje imenicama (*većina, nekolicina*), prilozima (*mnogo, malo*), neodređenim zamjenicama (*netko, svaki*), pridjevima (*cio i čitav*) i brojem *jedan*. U imeničkim sintagmama s kvantifikatorom i dijelnim imenicama Kuna (2008, 43) izdvaja tri prototipične značenjske jezgre: 1) količina (mjera); 2) dio; 3) cjelina. Nazivi za skupine životinja koriste se u imenskoj skupini sa značenjem cjeline.

U takvoj značenjski određenoj imenskoj skupini (*roj pčela, jato ptica, krdo goveda*) glava sintagme iskazuje količinu koja je obvezatno zamisliva pomoću njezina pojavnog oblika, a zavisna sastavnica predstavlja cjelinu koju treba shvatiti u obliku kakav izriče glavna sastavnica (Kuna 2008, 45). Petra Bušelić (2015) koristi termin *kvantifikativ* na način na koji ga je definirala M. Znika (2002, 95) i razlučuje osam vrsta kvantifikativa po njihovu značenju: 1) mjerne jedinice i mjere (*minuta, metar*); 2) spremnici (*košara, tanjur*); 3) fragmentizatori (*komad, šnita*); 4) partikularizatori (*kapljica, zrno*); 5) kvantifikativi konstitutivnog elementa (*član, primjerak*); 6) kvantifikativi cjeline (*busen, kolut, kutija*); 7) leksički zbirne imenice dijele se na dva podskupa, prvi opisuje životinje (*jato, krdo*), a drugi ljude (*banda, vojska*); 8) generički kvantifikativi (*tip, razred*). Uz kvantifikative Bušelić izdvaja imeničke kvantifikatore kao još jednu vrstu leksema koji vrše funkciju kvantifikacije u jeziku. Razlikuju se po tome što »kvantifikativi predstavljaju kombinaciju kvantifikacije i klasifikacije, određuju „vrstu“ količine, kvantifikatori znače samo količinu« (2015, 117). Nadalje, Bušelić ističe da kvantifikatori »ne postavljaju ograničenja o vrsti imenice koja se uz njih može pojaviti«. Međusobno su povezani na način da se blijeđenjem značenja kvantifikatori razvijaju iz kvantifikativa i zbog značenjskoga blijeđenja kvantifikatori se mogu upotrebljavati u okamenjenom obliku, to jest kao prilozi (Bušelić 2015). Osim toga, prema Bušelić (2015) kvantifikatori pokazuju i druga dva ograničenja: 1) ne mogu se pojaviti s brojem (**dva mora problema*) i 2) ne mogu biti modificirani (**Imam veliku hrpu problema.*). Ipak, za navedene kriterije razlikovanja kvantifikativa od imenskih klasifikatora moguće je pronaći protuprimjere. Naime, pretraga hrvatskoga mrežnoga korpusa *hrWaC* (Ljubešić i Klubička 2014) upućuje na postojanje ograničenja leksičke spojivosti nekih imeničkih kvantifikatora navedenih u radu Bušelić (2015). Primjerice, kvantifikator *brdo* pojavljuje se kao kolokat uz imenice *salata, sladoled, živac, minus, bolest* za razliku od kvantifikatora *more*, koji se ni u jednome primjeru upotrebe ne pojavljuje uz te imenice. S druge strane, kvantifikator *brdo* ne pojavljuje se uz imenice *tuga, usamljenost, čežnja, radost, sjeta*, dok se kvantifikator *more* pojavljuje uz navedene imenice. Ilustrativni korpusni primjeri pokazuju da bi bilo previše strogo tvrditi da kvantifikatori nemaju nikakva ograničenja u leksičkoj spojivosti. Ograničenja leksičke spojivosti pokazuju da i imenički kvantifikatori djelomično klasificiraju druge imenice. Druge iznesene kriterije razgraničenja kvantifikativa i imenskih kvantifikatora također opovrgavaju korpusni primjeri. U *hrWaC-u* pronađeni su primjeri upotrebe imenskih kvantifikatora s brojevima.

(4) Na tom teferiču bi se sastale **dvije hrpe neradnika** koji još u mislima žive u komunizmu i pričali bi o starim dobrim neradničkim vremenima, ali ta vremena su prošla. (*hrWaC*)

Pretraga korpusa slično tako daje primjere modifikacije imenskih kvantifikatora.

(5) Nije ni čudno što nakon povratka »poludite« jer vas čeka još **veća hrpa problema** nego je bila prije godišnjeg. (*hrWac*)

(6) Ne znam ako da to pristojno kažem, stoga; ovo je **jedna velika hrpa** gluposti. (*hrWac*)

Primjeri upotrebe *imenskih klasifikatora* pokazuju da među skupinom leksema kojima se iskazuje količina postoje razlike u stupnju gramatikalizacije koja se očituje u značenjskom blijeđenju i leksičkoj spojivosti imenica, ali, kako pokazuju korpusni podaci, te razlike možda nisu dovoljno velike da bi se mogle razgraničiti dvije funkcionalne klase riječi. Ipak, podrobno korpusno istraživanje različitih vrsta klasifikatora nije provedeno, a ono bi moglo dodatno rasvijetliti sintaktičko i semantičko ponašanje razmatrane skupine riječi. Budući da je termin *kvantifikator* raširen i u drugim jezicima te da postoje neka otvorena terminološka pitanja u hrvatskome jeziku (Je li kvantifikativ jedna od vrsta kvantifikatora ili obratno? U kojemu su odnosu kvantifikatori i kvantifikativi prema drugim vrstama riječi? Je li potrebno provesti klasifikaciju riječi prema njihovoj funkciji, a ne prema morfološkim i značenjskim obilježjima?), u ovome radu će se koristiti termin *kvantifikator*, a nazivi za skupove životinja smatrat će se jednom od podvrsta te skupine riječi. Na temelju opisanih svojstava kvantifikatora kao funkcionalne vrste riječi mogu se izdvojiti svojstva kvantifikatora koji označuju skupine životinja.

1) Leksička spojivost kvantifikatora uključuje nazive životinja. Mogu se koristiti kao pomoćna sredstva za iskazivanje količine nebrojivih imenica (**tri stoke, tri stada stoke*), ali na tome se ne ograničuje njihova funkcija.

2) Označuju neodređeno veliku količinu. U leksikografskim izvorima nema konsenzusa o minimalnoj ili maksimalnoj količini jedinki koje čine skup.

3) Osim količinske ove imenice vrše i klasifikacijsku funkciju. Različiti leksemi u općem značenju 'skupina životinja' mogu se rabiti s različitim nazivima životinja. Primjerice, u hrvatskome jeziku sintagma **jato krava* nije ovjerena u korpusu, a isto tako u ruskome jeziku nije ovjerena ni sintagma **рой лошадей* 'roj konja'.

4) Kada se nalaze u sintagmi u kojoj zavisna genitivna sastavnica ne označuje neku vrstu životinje, kvantifikator uvodi dodatno kvalitativno značenje u sintagmu. Primjerice, sintagma *stado jelena* označuje veći skup jelena, dok *stado ljudi* označuje veći broj ljudi koji bez propitivanja slijede osobu ili učenje.

3. Leksikografska obrada kvantifikatora u značenju skupova životinja

U rječničkim natuknicama jednojezičnih rječnika ruskoga jezika (BTS, TSRÂ i TSRÂU) definicije imenica koje označuju skup životinja poprilično su raznorodne,

posebice u opisu leksičke spojivosti. K tome, često su imenice u značenju skupa životinja definirane jedna pomoću druge, što može stvoriti nedoumice za korisnika rječnika. Tako se u BTS-u navodi da imenica *стадо* označuje skup životinja koje borave zajedno ili zajedno pasu, a koristi se uz životinje, ptice i ribe (BTS, 1258). Gotovo ista definicija navodi se za imenicu *стая* (BTS, 1264), a jedina je razlika u tome što se uz tu imenicu ne navodi da označuje životinje koje zajedno pasu, već samo životinje koje zajedno borave. Imenica *косяк* ima dva značenja. Kao prvo značenje bilježi se *зурт* ('stado') kobila s jednim ždrijepcem, a kao drugo skup riba koje se zajedno kreću u vrijeme mriještenja (BTS, 463). U TSRÂ-u imenica *косяк* također ima dva značenja. Prvo je značenje jednako kao i u BTS-u, ali drugo se definira kao »стая рыб, птиц« 'jato riba, ptica' (TSRÂ, 300). Imenica *стая* definira se kao grupa životinje koje zajedno borave (TSRÂ, 765), a njoj značenjski bliska imenica *стадо* kao grupa životinja koje se drže zajedno, a također i stoka koja zajedno pase (TSRÂ, 761). Prvo od dvaju značenja imenice *косяк* u TSRÂU-u definira se jednako kao i u druga dva rječnika, a drugo značenje opisuje se kao »стая рыб, птиц и некоторых других животных« 'jato riba, ptica' i nekih drugih životinja' (TSRÂU III, 572). Imenica *стая* određuje se kao grupa omanjih životinja iste vrste, uglavnom riba i ptica (TSRÂU III, 310), a *стадо* kao grupa životinja iste vrste koje se obično uzgajaju u proizvodne svrhe (TSRÂU III, 301). Uz sve imenice obično se navodi nekoliko primjera upotrebe. U hrvatskim jednojezičnim rječnicima (VRHJ, VRH, ŠRHJ) nalaze se poneki nedostaci opisa ove skupine riječi koji su veoma slični onima u ruskim jednojezičnim rječnicima. U VRH-u se *čopor* definira pomoću upućivanja na drugu rječničku natuknicu *krdo* (VRH, 152), te se navodi nekoliko kolokacija (*čopor mačaka / pasa / vukova*). U istom se rječniku *krdo* definira kao »skupina istovrsnih sisavaca koji pasu i kreću se zajedno (goveda, jeleni, srne)« (VRH, 615). Iz takva opisa proizlazi da su leksemi istoznačnice ili bliskoznačnice. Leksemu *стадо* pridjeljuju se dva značenja: 1) »skupina domaćih životinja koje se uzgajaju i hrane zajedno«; 2) »zajednica nekih divljih životinja iste vrste koje zajedno žive« (VRH, 1462). U obje definicije leksema *стадо* ne navodi se uz koje se domaće ili divlje životinje upotrebljava leksem. Leksem *čopor* se u rječnicima VRHJ i ŠRHJ slično opisuje, kao skupina životinja (uglavnom ili isključivo zvijeri) koje žive u zajednici (VRHJ, 172; ŠRHJ, 68). U VRHJ-u leksem *krdo* određuje se kao »veći broj krupnijih životinja ili divljači koje se zajedno kreću« (VRHJ, 633), a u ŠRHJ-u definicija leksema u manjoj mjeri upućuje na moguće referente uz koje se leksem upotrebljava, *krdo* je »skupina istovrsnih sisavaca koji pasu i kreću se zajedno« (266). Opis značenja leksema *стадо* ne razlikuje se previše od opisa značenja leksema *krdo* u oba rječnika. U VRHJ-u i ŠRHJ-u leksem *стадо* označuje »skup domaćih životinja koje se izvode na ispašu« (VRHJ, 1467) ili »koje se uzgajaju i hrane zajedno« (ŠRHJ, 732), a isto tako može označavati i »zajednicu nekih divljih životinja iste vrste koje zajedno žive« (VRHJ, 1467; ŠRHJ, 732). U dvojezičnome hrvatsko-ruskome i rusko-hrvatskome rječniku uz jedan naziv za

skupove životinja kao prijevod se bilježi niz drugih naziva za skupove životinja i ne precizira se koji se leksemi upotrebljavaju uz koje vrste životinja. U RHS-u leksem *табун* prevodi se kao »stado, krdo, čopor (konja, jelenā); jato (ribā, ptica)« (RHS, 876). Iz takva opisa proizlazi da se leksem *табун* može upotrebljavati kao kvantifikator uz nazive ptica, što ne odgovara njegovoj stvarnom upotrebi. U HRJ-u uz većinu leksema koje označuju skupove životinja navodi se niz drugih bliskoznačnih leksema i uz svaki od njih bilježi se jedan ili dva leksema koji se s njima koriste, primjerice:

jāto *n l.* (*ptica, riba*) *ста́я f*, *кося́к m* (птиц, рыб); *верени́ца f* (*ptic*); *стани́ца f* *zast.* (птиц); *руно́ n* (рыб); (*pčela, insekata*) *рой m* (пчёл, насекомых); 2. (*stado, čopor*) *ста́до n* (свиней, овец *i sl.*); *гурт m*; *табу́н m* (лошадéй); *ста́я f* (волко́в); 3. *fig.* *толпа́ f*; *рой m*; *мно́жество n*, *ку́ча f* *razg.*; *скопле́ние n* (звёзд); *posl.* *svaka ptica svome ~u leti rybák rybáká vídit izdaleká; свой своeгó ищeт* (HRJ, 378).

Definicije kvantifikatora koji označuju skup životinja u jednojezičnim i dvojezičnim rječnicima hrvatskoga i ruskoga jezika ne uključuju iscrpne podatke o leksičkoj spojivosti imenice, a time korisnik rječnika ne saznaje koje klasifikacijske principe mora zadovoljiti pojedini leksem za pravilnu upotrebu uz određeni kvantifikator. Cilj je ovoga rada analizirati klasifikacijske principe leksičke spojivosti kvantifikatora u značenju skupova životinja te sistematizirati podatke i na temelju njih izraditi tablicu za hrvatski i ruski jezik koja shematski pokazuje skupine životinje i kvantifikatore koji ih označuju. Osim toga, pri analizi klasifikacijskih principa obradit će se pitanje u kojoj mjeri izvorno značenje leksema utječe na ograničenja njegove leksičke spojivosti.

4. Metodologija

Leksemi hrvatskoga jezika nad kojima se provodi analiza ekscerpirani su iz VRH-a, a za ekscerpiranje leksema ruskoga jezika korišten je *Ruski semantički rječnik (PCC)*. Iz VRH-a ekscerpirani su svi leksemi čije temeljno značenje odgovara definiciji kvantifikatora u značenju skupova životinja (leksička spojivost uključuje nazive životinja i označuju neodređeno veliku količinu). U popis leksema hrvatskoga jezika nisu ušli kvantifikatori koji u svojem temeljnom značenju označuju skup ljudi, a mogu se ponekad koristiti i uz nazive životinja. Naime, brojni nazivi većih skupina ljudi mogu se koristiti i za životinje (*horda ljudi, osvajača* → *horda komaraca, štakora; legija vojnika* → *legija kukaca*; četa ljudi → četa mravi), isto kao što se kvantifikatori koji se primarno koriste uz nazive životinja mogu koristiti i uz imenice koje označuju ljude (*stado krava* → *stado vjernika; čopor vukova* → *čopor djece*). Osim toga, u popis analiziranih leksema nisu uvršteni kvantifikatori koji označuju jedinku izdvojenju iz mnoštva, kao ni leksemi koji primarno označuju konkretan predmet, a u metaforičkoj upotrebi mogu opisivati ograničeni skup životinja (npr. *klupko zmija*).

Leksemi ruskoga jezika preuzeti su iz jednoga razdjela RSS-a. Korišteni rječnik poseban je po tome što nije abecedno organiziran, već značenjski, to jest on predočuje izvršenu klasifikaciju leksema. Isprva se leksemi dijele na makroklase, gramatičko-značenjske razrede koji objedinjuju nekoliko vrsta riječi. Riječi koje imenuju obuhvaćaju imenice, pridjeve, brojeve, predikative i priloge i glagole. Te riječi koje imenuju dijele se dalje na četiri makroklase: 1) riječi koje imenuju predmete (imenice); 2) riječi koje imenuju obilježje (pridjevi, predikativi, prilozi); 3) brojevne riječi (različite vrste riječi) i 4) riječi koje imenuju procesualno obilježje (glagoli). (RSS I, 8). Nazivi životinja pripadaju prvoj klasi, a unutar podskupine nazivi životinja izdvajaju se grupe koje označuju skupine životinja. Prva grupa koja označuje skupine životinja sastoji se od naziva znanstvenih klasifikacijskih skupina (kralješnjaci, toplokrvne životinje, svitkovci), a druga skupina objedinjuje nazive životinja po karakternome obilježju (po izvornome ili stečenome stanju, svojstvu ili funkciji) (RSS I, 405) te je na taj način ta druga skupina suprotstavljena znanstvenoj klasifikaciji i upravo u njoj nalaze se nazivi za skupove životinja. Iz leksikografskih izvora ekscerpirano je ukupno 10 leksema hrvatskoga jezika i 10 leksema ruskoga jezika.

Klasifikacijski principi proučavanih kvantifikatora odredit će se kontekstnom analizom njihove upotrebe u korpusu. Ekscerpirani leksemi pretraživani su pomoću alata *Sketch Engine* u hrvatskome mrežnom korpusu *hrWaC* te ruskom mrežnom korpusu *ruTenTen11* (Jakubiček i dr. 2013). Informacije o upotrebi kvantifikatora uz imenice u genitivu mogu se iščitati iz skice riječi. Skica riječi (engl. *word sketch*) pokazuje čestotnost pojavljivanja pojedinoga leksema u okolini drugoga leksema. To supojavljivanje leksema predočeno je gramatičkim odnosima (engl. *grammatical relations*) (*Sketch Engine*). Za proučavanje leksičke spojivosti kvantifikatora u značenju skupova životinja bile su relevantne genitivne imenske skupine strukture $[N_N, N_G]$, koje se na sučelju *Sketch Enginea* bilježe nazivima *n-koga-čega* za hrvatski jezik i *gen_modifier* za ruski jezik. Najčestotnijih 20 kolokata koji se nalaze u opisanom gramatičkom odnosu uzeto je kao uzorak za analizu leksičke spojivosti. Odbrano je upravo 20 kolokata, zato što se najčestotniji kvantifikator *stado* u *hrWaC*-u pojavljuje ukupno s 21 različitim kolokatom, a u korpusu *ruTenTen11* prvih 20 kolokata najčestotnijega kvantifikatora *стадо* čini 55% svih pojava danoga kvantifikatora u razmatranom gramatičkom odnosu. Ako je broj kolokata manji od 20, zabilježeni su svi kolokati pretraživane imenice. Dobiveni kolokati kategorizirani su u nekoliko skupina koje odgovaraju taksonomskim jedinicama sistematike¹ i posebno su izdvojeni kolokati koji ne označuju životinje. Nakon izvršene klasifikacije kolokata navode se podaci iz etimoloških i povijesnih rječnika hrvatskoga i ruskoga jezika koji služe tome da se razmotri u kojoj mjeri temeljno značenje riječi utječe na leksičku

¹ Pri opisu pripadnosti određene životinje pojedinome taksonu korišteni su podaci iz mrežnoga izdanja *Hrvatske enciklopedije*.

spojivost te u kojoj se mjeri i na koji način tijekom vremena mijenjala leksička spojivost kvantifikatora.

5. Analiza leksičke spojivosti kvantifikatora u značenju skupova životinja

Kvantifikatori koji označuju skup odraslih jedinki u hrvatskome jeziku

ČOPOR

1. vuk / 2. pas / 3. dijete / 4. hijena / 5. lav / 6. čovjek / 7. majmun / 8. mačka / 9. ovca / 10. životinja / 11. štakor / 12. mačak / 13. vukodlak / 14. mužjak / 15. svinja / 16. dječica / 17. žena / 18. dica / 19. dječurlija / 20. frendica

Kvantifikator *čopor* upotrebljava se uz nazive reda zvijeri (*vuk, pas, hijena, lav, mačka, mačak*), roda glodavaca (*štakor*), reda primata (*majmun*) i nadreda kopitara (*svinja, ovca*). Uz imenicu *štakor* kvantifikator se upotrebljava svega 10 puta, a namjanje polovica primjera upotrebe nastala je kao rezultat prijevoda sintagme *rat pack* s engleskoga. S imenicama koje označuju kopitare kvantifikator *čopor* 12 se puta pojavljuje uz imenicu *ovca*, a osam puta uz imenicu *svinja*. U većini slučajeva imenice su upotrijebljene u djelima starije hrvatske književnosti. Imenica *čopor* bilježi se u hrvatskome jeziku od XVIII. stoljeća. Ona je posuđenica iz mađarskoga – *csoport* ‘krdo’, u prvotnom značenju ‘krdo svinja’ (ERHSJ I, 334; ERHJ I, 134; ARJ II, 59). U ranijim razdobljima hrvatskoga jezika kvantifikator se koristio uz imenice *lisica, pas, pčela, svinja* i *marva* (ARJ II, 60). Rezultati korpusne pretrage pokazuju da se kvantifikator *čopor* u suvremenom jeziku krajnje rijetko upotrebljava uz nadred kopitara. Ostali primjeri upotrebe referiraju se na majmune i na ljude, pri tome kvantifikator *čopor* negativno opisuje skupine ljudskih jedinki, često kao divlje i neorganizirane. Najčešće, u 43% slučajeva upotrebe, imenica *čopor* koristi se uz nazive životinja koje pripadaju redu zvijeri, a zatim, u 13% slučajeva kvantifikator se koristi uz imenicu *djeca*. Stoga, kvantifikator *čopor* u suvremenome jeziku primarno označuje skup zvijeri.

ERGELA

1. lipicanac / 2. lipicaner / 3. konj / 4. auto / 5. automobil / 6. vozilo

Imenica *ergela* označuje staju u kojoj se uzgajaju visokokvalitetni konji, a zahvaljujući metonimijskome prijenosu može označivati »ukupnost konja iz takve staje« (VRH, 276; VRHJ, 295; ŠRHJ, 124). U prenesenome značenju označuje također zbirku skupocjenih motornih vozila u vlasništvu jedne osobe. Kolokati kvantifikatora pokazuju da se on koristi isključivo uz imenice koje označuju konja, vrstu konja te

vozila. U hrvatskome jeziku imenica se pojavljuje od XVIII. stoljeća i posuđenica je iz turskoga *hergele*, a u turski je dospjela iz perzijskoga. U perzijskome je ona složeni- ca od *her* u značenju ‘magarac’ i *gele* ‘stado’ (ERHSJ I, 494; ERHJ I, 231). Samo kod jednoga pisca, Matije Antuna Relkovića, leksem je upotrijebljen u značenju *stado* (*ergela goveda*) (ARJ III, 594).

JATO

1. ptica / 2. riba / 3. galeb / 4. golub / 5. labud / 6. dupin / 7. vrana / 8. poletarac / 9. perad / 10. čvorak / 11. patka / 12. kokoš / 13. zubatac / 14. tuna / 15. vrabac / 16. delfin / 17. nesilica / 18. kit / 19. srdela / 20. cipal

Imenica *jato* definirana je u rječnicima kao skupina životinja koje lete, plove ili plivaju zajedno (VRHJ, 513; ŠRHJ, 218; VRH, 516). Kolokati kvantifikatora jesu imenice koje označuju ptice, ribe i morske sisavce (*dupin*, *kit*). Osim s navedenim kolokatima, kvantifikator *jato* upotrebljava se s imenicama koje označuju ptice koje ne lete (*jato pingvina*) te nebeska tijela (*jato galaksija*). Kao što se navodi u rječnici- ma, najvažnije je klasifikacijsko obilježje imenica koje se koriste uz kvantifikator na- čin kretanja referenata koje one označuju. Širenje leksičke spojivosti s imenicama koje označuju životinje na imenice koje označuju nebeska tijela omogućeno je upravo zbog sličnosti njihova načina kretanja. Ipak, način kretanja nije jedini i konačni kri- teriji za upotrebu imenica uz dani kvantifikator, on se koristi uz nazive ptica koje ne lete ili koje rijetko lete (*kokoši*, *nesilice*), što pokazuje da je pripadnost određenom raz- redu kraljeznjaka također važan klasifikacijski kriterij za upotrebu kvantifikatora. Takva ograničenja leksičke spojivosti nisu bila svojstvena hrvatskome jeziku u rani- jim razdobljima. Leksem *jato* pojavljuje se u hrvatskome jeziku prvi put u XVI. sto- ljeću (ERHJ I, 398). Izvor koji su sastavljali rječnika imali u vidu vjerojatno je *Poljič- ki statut*. Iako je najstariji rukopis na temelju kojega je sastavljeno kritičko izdanje *Poljičkoga statuta* iz XVI. stoljeća, Vatroslav Jagić (1890, IX–XL) prema jezičnim i sadržajnim kriterijima datira tekst u početak XV. stoljeća. U svojoj vjerojatno prvoj zabilježenoj upotrebi kvantifikator *jato* korišten je iz imenicu *svinja* (*ѣато свињь*²). Osim uz imenicu *svinja*, kvantifikator *jato* mogao se u ranijim razdobljima hrvatsko- ga jezika upotrebljavati uz nazive ptica, kukaca, riba, domaćih životinja, zvijeri, lju- di, anđela i vragova te s predmetnim i apstraktnim imenicama (npr. *jato blaga*, *grije- ha*, *zala*) (ARJ IV, 489–90), to jest postojala su manja ograničenja u njegovoj leksičkoj spojivosti, nego što je to u suvremenome jeziku. Leskem je postao od praslavenskoga **to*, što je iz indoeuropskoga **yeh₂-tom* ‘ono što ide’, izvedenica od glagola **yeh₂-* ‘ići, voziti se’ (ERHSJ I, 761; ERHJ I, 398). Usporedba leksičke spojivosti kvantifikatora *jato* u suvremenome jeziku i ranijim razdobljima hrvatskoga jezika pokazuje da se njegovo značenje tijekom vremena specijaliziralo. U ranijim razdobljima kvantifika-

² *Poljički statut* 1890, 69.

tor je mogao označivati skup živih bića koja se kreću, a tijekom vremena njegovo se značenje specijaliziralo i u suvremenome jeziku on označuje skup živih bića koji se kreću na određen način (plivanjem ili letenjem).

KRDO

1. slon / 2. konj / 3. bizon / 4. svinja / 5. ovca / 6. krava / 7. stoka / 8. jelen / 9. govedo / 10. životinja / 11. bivol / 12. bik / 13. dijete / 14. gnu / 15. antilopa / 16. deva / 17. sob / 18. majmun / 19. žirafa / 20. riječ / 20. vepar

Leksem *krdo* upotrebljava se kao kvantifikator uz kopitare (*slon, konj, bizon, svinja, ovca, krava, stoka, jelen, govedo, bivol, bik, gnu, antilopa, deva, sob, vepar*) te ljude i majmune. Rijetko (u samo šest slučajeva) metaforički se upotrebljava uz imenicu *riječ*. Imenica je postala od **k̑rdo*, što je drugi prijevojni stupanj od praslavenskoga **čerdà* i indoeuropskoga *(s)*kerd^h-eh₂* (gotški *hairda*, sanskrt *śardha-*, litavski *(s)*ker̃džius* ‘pastir’), a pojavljuje se od XVIII. stoljeća u hrvatskome jeziku (ERHSJ I, 337; ERHJ I, 498). Prema podacima iz ARJ-a kvantifikator se u ranijim razdobljima hrvatskoga jezika uglavnom upotrebljavao uz imenice *ovca, svinja* i *marva* (ARJ V, 497–498), što pokazuje da se njegova leksička spojivost nije znatno mijenjala.

PLOVA

U rječnicima imenica *plova* označuje zajednicu riba i drugih vodenih životinja koje zajedno plivaju (ŠRHJ, 497; VRH, 1061). Kolokati dobiveni pomoću skice riječi ne uključuju ni jednu imenicu koja označuje životinju. Ručnom pretragom *hrWaC*-a pronađena su tri slučaja upotrebe sintagme *plova riba* i jedan slučaj upotrebe sintagme *plova dupina*. U Skokovu etimološkom rječniku (ERHSJ) imenica se ne spominje, a u ERHJ-u navodi se da se imenica pojavljuje od XIX. stoljeća te da je izvedena iz glagola *ploviti* (II, 140). Sudeći po rezultatima korpusne pretrage, imenica se rijetko upotrebljava u suvremenome hrvatskom jeziku, a umjesto nje u istome značenju koristi se imenica *jato*.

ROJ

1. pčela / 2. komarac / 3. muha / 4. stršljen / 5. skakavac / 6. čestica / 7. mušica / 8. zvižda / 9. Perzeidi / 10. meteor / 11. leptir / 12. insekt / 13. osa / 14. kukac / 15. misao / 16. krijesnica / 17. bumbar / 18. Geminidi / 19. obad / 20. šišmiš

Kolokati kvantifikatora *roj* imenice su koje označuju jedinke iz porodice kukaca i sisavaca (*šišmiš*), nebeska tijela (*zvižda, Perzeidi, meteor, Geminidi*) i apstraktne imenice (*misao*). Kao i kod kvantifikatora *jato*, najvažnije je klasifikacijsko obilježje kolokata način kretanja po zraku, ali se od njega razlikuje po tome što kolokati ne označuju životinje koje se kreću vodom, već se upotreba kvantifikatora ograničuje samo na životinje koje lete, točnije na kukce i jednoga manjega letećega sisavca. Nebeska tijela češće se nalaze kao kolokat uz kvantifikator *roj* nego uz kvantifikator

jato te se on može upotrebljavati s apstraktnim imenicama i u tom slučaju opisuje skup misli kao neorganiziran. Imenica *roj* postala je od praslavenskoga psl. **rojь*, što je najvjerojatnije iz indoeuropskoga **h₃royHo-* ‘tok’, od korijena **h₃reyH-* ‘teći’, a značenje ‘skupina životinja’ u slavenskome je sekundarno, metaforičko (ERHSJ III, 155–56; ERHJ II, 306). Prema podacima iz ARJ-a leksička spojivost imenice nije se mijenjala od ranijih razdoblja do danas (XIV, 141).

STADO

1. ovca / 2. koza / 3. krava / 4. govedo / 5. stoka / 6. konj / 7. janjac / 8. sob / 9. ovčica / 10. jelen / 11. vjernik / 12. životinja / 13. svinja / 14. kobilica / 15. deva / 16. bizon / 17. janje / 18. slon

Kvantifikator *stado* upotrebljava se uz nazive životinja nadreda kopitara te uz imenicu *vjernik*. Po tome obilježju *stado* je slično kvantifikatoru *krdo*, ali za razliku od njega kvantifikator *stado* češće se upotrebljava s domaćim životinjama. Osim toga, kada se upotrebljava uz imenice koje označuju ljude, pridodaje skupini ljudi značenje poslušnosti, za razliku od kvantifikatora *krdo* koji opisuje skupinu ljudi ili djece kao divlju. Imenica je postala od praslavenskoga **stádo* od indoeuropskoga **steh₂-d^ho-* i izvedenica je od korijena **steh₂-* ‘stati’. Kao stočarski termin imenica je izvorno označivala ‘ono što je postavljeno’ (ERHJ II, 383). Prema ERHSJ-u (III, 324), sve baltičke usporednice izvedenice su na *d* i označuju ‘mjesto, obor gdje se nalaze domaće životinje’, a po »semantičkom zakonu sinegdohe imenice su poprimile kolektivno značenje ‘životinje što se na tom mjestu nalaze’«. U ranijim razdobljima hrvatskoga jezika imenica *stado* upotrebljavala se uglavnom s nazivima domaćih kopitara, ali se mogla upotrebljavati i s imenicom *riba* (ARJ XVI, 335). Takva upotreba u suvremenome jeziku nije potvrđena.

Kvantifikatori koji označuju skup mladunčadi u hrvatskome jeziku

LEGLO

1. korupcija / 2. kriminal / 3. komarac / 4. zlo / 5. bakterija / 6. zaraza / 7. zmija / 8. štakor / 9. nemoral / 10. stršljen / 11. mafija / 12. nepotizam / 13. kriminalac / 14. droga / 15. terorist / 16. mačić / 17. nerad / 18. primitivizam / 19. mit / 20. narkoman

Imenica označuje: 1) mjesto gdje se liježu životinje, 2) ukupnost životinja koje su se zajedno okotile te 3) žarište zla, bolesti, zavjere itd. (VRHJ, 677; ŠRHJ, 284; VRH, 657). Većina kolokata označuje izvorište negativnih pojava ili društvenih skupina, a kolokati koji označuju životinje uglavnom uključuju opasne životinje koje ili bodu ili grizu ili prenose bolesti (*komarci, zmije, štakori, stršljeni*), jedina neutralna upotreba kvantifikatora je uz imenicu *mačić*. Kvantifikator *leglo* najčešće se koristi uz negativne i nepoželjne pojave ili životinje. Od XVIII. stoljeća kvantifikator se po-

javljuje u hrvatskome jeziku, postao je od **leg(ʋ)lò*, **lèg(ʋ)lò*, što je izvedeno od korijena **legti* ‘leći’ (ERHJ I, 545). U ARJ-u nalazi se malo primjera upotrebe kvantifikatora, stoga nije moguće suditi o dijakronijskoj mijeni njegove leksičke spojivosti (V, 958).

NAKOT

1. gamad / 2. glodavac / 3. zgubidan / 4. tajkun / 5. siledžija / 6. djeca / 7. pas / 8. žbir / 9. bend / 10. zloduh

Imenica *nakot* označuje 1) mladunčad koju životinja okoti; 2) *pejor.* velik broj djece u jednoj obitelji (VRHJ, 811; VRH, 805). Skica riječi ne predoduje rezultate za imenicu *nakot* jer se kolokati uvrštavaju u skicu riječi isključivo onda kada se pojavljuju više od pet puta u korpusu. Ručnom pretragom dobiveni su navedeni kolokati, pri čemu se svaki pojavljuje samo jedanput. Samo dva kolokata (*glodavac*, *pas*) označuju vrste životinja i ujedno se upotrebljavaju u neutralnome značenju. Ostale imenice u najvećoj mjeri označuju ljude i imaju izrazito negativnu konotaciju. Podaci o upotrebi imenice u starijim razdobljima vrlo su oskudni i nije moguće suditi o promjenama leksičke spojivosti (ARJ VII, 403). Imenica je postala od glagola *nakotiti* ‘okotiti što u velikom broju’.

OKOT

1. kuja / 2. mačka

Imenica *okot* u korpusu ima svega dva kolokata, pri čemu se oba pojavljuju pet puta uza samu imenicu. Prema proučenim rječnicima imenica *okot* označuje »mladunčad koja je zajedno došla na svijet« (ŠRH: 436; VRH: 947). Rezultati korpusne pretrage pokazuju da su uz imenicu češće pojavljuju pridjevi od imenica u genitivu množine. Pri upotrebi uz pridjeve (najčešće su to pridjevi *običan*, *ljevičarski*, *četnički*, *neželjen*, *komunistički*) imenica označuje negativno okarakterizirane skupine ljudi, a ne skupine životinja. Značenje ‘skupina ljudi sličnih negativnih osobina’ ne bilježi se u proučenim rječnicima, ali korpusni podaci pokazuju da je takva upotreba prisutna u jeziku. Imenica *okot* pojavljuje se u *hrWaC*-u 1121 put, a imenica *nakot* 298 puta. U ARJ-u imenica se ne navodi. Slično kao i imenica *nakot*, imenica *okot* postala je od glagola *okotiti*.

Kvantifikatori koji označuju skup odraslih jedinki u ruskome jeziku

ГУРТ

1. скот ‘stoka’ / 2. овца ‘ovca’ / 3. вол ‘vol’ / 4. молодняк ‘mladunče’ / 5. баран ‘ovan’ / 6. бык ‘bik’ / 7. корова ‘krava’ / 8. кабан ‘vepar’ / 9. свињья ‘svinja’

Kolokati kvantifikatora *группа* uglavnom označuju domaće kopitare, a mogu označivati i neke divlje kopitare. U RSS-u ovaj kvantifikator definira se kao velika grupa domaćih životinja iste vrste koje pasu zajedno ili su odabrane za tovljenje (I, 405). On je posuđenica iz poljskoga *hurt* ‘(ovčje) stado, tor za ovce’, a u poljski jezik dospjela je iz starovisokonjemačkoga *hurt* ‘tor za ovce od pletenoga pruca’ (ĚSRÂ I, 476).

КОСЯК

1. сельдь ‘sled’ / 2. сардина ‘sardina’ / 3. барракуда ‘barakuda’ / 4. ставрида ‘šarun’ / 5. рыбёшка ‘ribica’ / 6. каранкс ‘plavi trkač’ / 7. макрель ‘skuša’ / 8. тунец ‘tuna’ / 9. горбуша ‘grbavi losos’ / 10. рыба ‘riba’ / 11. треска ‘bakalar’ / 12. мойва ‘karpelan’ / 13. чехонь ‘sabljarka’ / 14. вобла ‘vobla’ / 15. корюшк ‘snetac’ / 16. скумбрия ‘plavica’ / 17. сайра ‘*Cololabis saira*’ / 18. гусь ‘guska’ / 19. кобылица ‘kobila’ / 20. лещ ‘deverika’³

Kvantifikator *косяк* najčešće se koristi s nazivima riba, jednom pticom vodaricom (*гусь*) te s imenicom *кобылица*. Imenica je izvedena od pridjeva *косо́й* ‘kosi’ pomoću sufiksa *-як* (KĚSRÂ, 216). Poseban način kretanja životinja pri kojemu se jedna jedinka izdvaja iz mnoštva, a ostale ju prate, podsjeća na trokutasti geometrijski lik i mogao je poslužiti kao motivacija za imenovanje skupa riba i kobila. U povijesnome rječniku ruskoga jezika imenica se ne pojavljuje u značenju skupine životinja (SRÂ VII, 378), već označuje dovrat, trokutasti komadić drveta itd. Imenica je proširila svoje značenje na skupinu životinja u ruskome jeziku nakon XVII. stoljeća.

ОТАРА

1. овца ‘ovca’ / 2. баран ‘ovan’ / 3. меринос ‘merino ovca’ / 4. ягненок ‘janje’ / 5. коза ‘koza’ / 6. скот ‘stoka’

Kvantifikator *отара* pojavljuje se uz imenice koje uglavnom označuju vrste ovaca te uz imenicu *коза*. U rječniku je imenica definirana kao veliko stado ovaca koje su odabrane za držanje na pašnjaku (RSS I, 406). Po svojem podrijetlu ona je posuđenica iz turkijskih jezika, na tatarskome i baškirskome ima značenje ‘staja’, a na kazaškome ‘pašnjak’ ili ‘stado’ (ĚSRÂ III, 169). U ruskome jeziku imenica se pojavljuje od XVII. stoljeća u značenju ‘stado’ i ‘pašnjak’ (SRÂ XIII, 180). Kroz vrijeme imenica uglavnom nije mijenjala svoju leksičku spojivost.

РОЙ

1. пчела ‘pčela’ / 2. мошкара ‘mušica’ / 3. муха ‘muha’ / 4. шершень ‘stršljen’ / 5. светлячок ‘krijesnica’ / 6. саранча ‘skakavac’ / 7. мысль ‘misao’ / 8. насекомое ‘ku-

³ Prijevod naziva riba navodi se prema podacima iz RSH-a, a u slučaju kada u rječniku nema prijevoda danoga leksema, navode se hrvatski nazivi iz *Višejezičnoga rječnika za ribarsku struku*, a ukoliko nema hrvatskoga prijevoda bilježi se latinski naziv ribe.

кас' / 9. вопрос 'pitanje' / 10. светляк 'krijesnica' / 11. комар 'komarac' / 12. мотылек 'leptir' / 13. шмель 'bumbar' / 14. наноробот 'nanorobot' / 15. бабочка 'leptir' / 16. метеорит 'meteorit' / 17. оса 'osa' / 18. тиранид 'tiranid' / 19. снежинка 'pahulja' / 20. гнус 'gamad'

Kolokati kvantifikatora *пой* označuju najčešće kukce, apstraktne imenice (*мысль, вопрос*) i nebeska tijela (*метеорит*). Imenica je općeslavenska (ERHSJ III, 155; ERHJ II, 306; ÈSRÂ III, 497). Značenjski pomaci isti su kao i u hrvatskome jeziku. U istočnoslavenskim jezicima bilježi se od XI. stoljeća uz imenicu *pčela* (SRÂ XXII, 209).

СВОРА

1. гончая 'lovački pas' / 2. ищейка 'policijski pas' / 3. шавка 'lajavac' / 4. борзой 'hrt' / 5. пес 'pseto' / 6. шакал 'čagalj' / 7. прихлебатель 'muktaš' / 8. дворняга 'mješanac' / 9. собака 'pas' / 9. дворняжка 'mješanac' / 10. борзописец 'piskaralo' / 11. биглей 'bigl' / 12. бездельник 'besposličar' / 13. недоумок 'glupavko' / 14. падальщик 'strvinar' / 15. волкодав 'vučjak' / 16. приспешник 'suučesnik' / 17. прихвостень 'ulizica' / 18. кобель 'mužjak psa' / 19. убудок 'mješanac' / 20. халявщик 'žicaros'

Kolokati kvantifikatora *свора* označuju različite vrsta pasa ili ljude negativnih osobina. Imenica *свора* označuje: 1) uzicu ili povodac za pse; 2) pse na povodcu; 3) skupinu pasa i 4) ljude koji se bave kriminalnom djelatnošću (BTS, 1163; TSRÂ, 705; TSRÂU IV, 104). U ruskome jeziku pojavljuje se od XVI. stoljeća u značenjima: 1) vrpca, petlja, uže (XVI. stoljeće); 2) povodac (XVII. stoljeće) i 3) pas na povodcu (XVII. stoljeće) (SRÂ XXIII, 195). Zahvaljujući metonimijskome pomaku, predmetna imenica u temeljnome značenju stala je označivati ono što je privezano, to jest pse, a zatim i bilo koju skupinu pasa bez obzira na to jesu li na uzici ili ne. U suvremenome jeziku najčešće se odnosi na skupine ljudi, a ne na same pse.

СТАДО

1. баран 'ovan' / 2. овца 'ovca' / 3. корова 'krava' / 4. бизон 'bizon' / 5. олень 'jelen' / 6. буйвол 'bivol' / 7. слон 'slon' / 8. коза 'koza' / 9. свинья 'svinja' / 10. скот 'stoka' / 11. як 'jak' / 12. мамонт 'mamut' / 13. зебра 'zebra' / 14. бык 'bik' / 15. кабан 'vepar' / 16. зубр 'europski bizon' / 17. сайгак 'sajga' / 18. верблюд 'deva' / 19. гусь 'guska' / 20. газель 'gazela'

Kao i hrvatski kvantifikator istoga oblika i podrijetla, *стадо* se koristi uglavnom uz domaće, ali i uz poneke divlje kopitare. Za razliku od hrvatskoga može se upotrebljavati uz imenicu koja označuje udomaćenu pticu vodaricu *гусь*. Kada kolokati kvantifikatora ne označuju životinje već ljude, kvantifikator poprima značenje 'neorganizirana skupina ljudi, gomila, svjetina'. Značenje pokornosti i poslušnosti koje postoji u hrvatskome jeziku u rječnicima ruskoga jezika bilježi se isključivo u

sastavu frazema *Пангурово стадо* ‘gomila koja nekritički slijedi vodu’ (BTS, 1258; TSRÂ, 761; TSRÂU III, 301). Do XV. stoljeća kvantifikator se upotrebljavao s nazivima domaćih kopitara (*свинья, скотина, корова, конь*), a od XV. stoljeća koristi se i u značenju *jato*. Kada se kvantifikator odnosio na ljude, on je označivao hrpu ili gomilu te zajednicu vjernika (SRÂ XXVII, 190). Posljednje značenje ‘zajednica vjernika’ pojavljivalo se u religioznim srednjovjekovnim tekstovima.

СТАЯ

1. волк ‘vuk’ / 2. голубь ‘golub’ / 3. гусь ‘guska’ / 4. саранча ‘skakavac’ / 5. дельфин ‘delfin’ / 6. чайка ‘galeb’ / 7. шакал ‘šakal’ / 8. ворон ‘gavran’ / 9. птица ‘ptica’ / 10. утка ‘ratka’ / 11. фламинго ‘flamenac’ / 12. барракуд ‘barakuda’ / 13. обезьяна ‘majmun’ / 14. скворец ‘čvorak’ / 15. пиранья ‘pirana’ / 16. собака ‘pas’ / 17. акула ‘morski pas’ / 18. окунь ‘grgeč’ / 19. галка ‘čavka’ / 20. стервятник ‘lešinar’

Kvantifikator *стая* ima najraznorodnije kolokate. Oni uključuju nazive ptica (*голубь, гусь, чайка, ворон, птица, утка, фламинго, скворец, галка, стервятник*), riba (*барракуд, тирания, акула, окунь*), morskih sisavaca (*дельфин*), zvijeri (*волк, шакал, собака*), kukaca (*саранча*) i primata (*обезьяна*). Ruski kvantifikator *стая* obuhvaća one kolokate koje u hrvatskome jeziku obuhvaćaju dva kvantifikatora *čopor* i *jato*. Imenica *стая* postala je od praslavenskoga **stája*, izvedena je od glagola *stati*, a izvorno joj je značenje ‘mjesto gdje stoka stoji’ (ERHSJ III, 324–35; ERHJ II, 383; ÈSRÂ III, 749). U istočnoslavenskim jezicima imenica se pojavljuje od XI. stoljeća u značenju jednakome kao u suvremenome hrvatskome, od XV. stoljeća u ruskom jeziku bilježe se značenja ‘jazbina, nastamba zvijeri’, i ‘galerija’ (SRÂ XXVIII, 37). Značenje ‘skup životinja’ pojavljuje se u ruskom jeziku vjerojatno nakon XVII. stoljeća.

ТАБУН

1. мустанг ‘mustang’ / 2. кобылица ‘kobilica’ / 3. лошадь ‘konj’ / 4. скакун ‘trkački konj’ / 5. лошадка ‘konjić’ / 6. конь ‘konj’ / 7. тарпан ‘tarpan’ / 8. жеребец ‘ždrijebe’ / 9. жеребенок ‘ždrijebe’ / 10. гуменник ‘divlja guska’ / 11. мурашка ‘žmarac’ / 12. кулан ‘kulan’ / 13. зебра ‘zebra’ / 14. сайгак ‘sajga’ / 15. кентавр ‘kentaure’ / 16. пони ‘poni’ / 17. гусь ‘guska’ / 18. олень ‘jelen’ / 19. единорог ‘jednorog’ / 20. верблюд ‘deva’

Kvantifikator *табун* prije svega označuje skup konja, a zatim i nekih drugih divljih kopitara. Osim toga, upotrebljava se s nazivima ptica vodarica (*гуменник, гусь*), mitoloških bića (*кентавр, единорог*) i uz apstraktnu imenicu *мурашка* ‘žmarac’ u prenesenom značenju, primjerice:

(7) У меня аж табун мурашек по спине пробежался. (*ruTenTen11*)

‘Čak mi je stado žmaraca po leđima protrčalo’.

Po svojem podrijetlu imenica je posuđenica iz čagatajskoga i tatarskoga *tabun* ‘stado’ (ÈSRĀ IV, 7). U ruskome jeziku pojavljuje se od XVII. stoljeća u značenjima ‘stado’ te ‘skupina ljudi koji se bave uzgojem i ispašom konja’ (SRĀ XXIX, 170). Kvantifikator je tijekom vremena neznatno širio svoju leksičku spojivost.

Kvantifikatori koji označuju skup mladunčadi u ruskome jeziku

ВЫВОДОК

1. куропатка ‘jarebica’ / 2. тетерев ‘veliki tetrijeb’ / 3. кряква ‘divlja patka’ / 4. утенок ‘рачић’ / 5. цыпленок ‘pilić’ / 6. рябчик ‘ljuštarka’ / 7. громптица ‘ptica-grom’ / 8. крохаль ‘veliki gonac’ / 9. глухарь ‘gluhan’ / 10. крольчонок ‘zečić’ / 11. гусенок ‘guščić’ / 12. крысенок ‘štakorčić’ / 13. гепард ‘gerard’ / 14. внучонок ‘upučić’ / 15. бастард ‘kopile’ / 16. лисенок ‘lisičić’ / 17. молодняк ‘mladunčad’ / 18. павлин ‘paun’ / 19. паучок ‘paučić’ / 20. детишки ‘dječica’

Kolokati kvantifikatora *выводок* označuju najčešće mladunčad ptica, manjih sisavaca i zvijeri (*крольчонок, крысенок, гепард, лисенок*), paučnjaka (*паучок*) i ljudi (*внучонок, бастард, детишки*). Leksička spojivost kvantifikatora s imenicama koje označuju ptice širi se na imenice koje označuju sitnije životinje. Kada se kvantifikator koristi s imenicama koje označuju djecu, sintagma poprima šaljivo značenje. Imenica nije zabilježena u povijesnome rječniku ruskoga jezika (SRĀ III), a po svojem postanku izvedenica je od glagola *выводить* ‘izvoditi’, ‘odvoditi’.

ПОМЁТ

1. голден ‘zlatni retriever’ / 2. петривер ‘zlatni retriever’ / 3. кайман ‘kajman’ / 4. ризеншнауцер ‘veliki šnaucer’ / 5. лабрадор ‘labrador’ / 6. ротвейлер ‘rotvajler’ / 7. шенок ‘štene’ / 8. як ‘jak’ / 9. баклан ‘veliki vrapac’ / 10. нутрия ‘nutrija’ / 11. соловей ‘slavu’ / 12. кура ‘kokoš’ / 13. чихуахуа ‘čiuaua’ / 14. птица ‘perad’ / 15. гиена ‘hijena’ / 16. куропатка ‘jarebica’ / 17. голубь ‘golub’ / 18. пудель ‘pudlica’ / 19. грызун ‘glodavac’ / 20. крокодил ‘krokodil’

Imenica *помёт* ima tri značenja: 1) skup mladunčadi višeplođnih životinja; 2) izmetine životinja, peradi (obično se koriste kao gorivo); 3) o ljudima koji imaju zajedničko podrijetlo ili stavove (BTS, 914; TSRĀU III, 562). U prvome značenju kolokati imenice označuju vrste pasa (*голден, петривер, ризеншнауцер, лабрадор, ротвейлер, шенок, чихуахуа, пудель*), a u drugome značenju kolokati uključuju krokodile (*кайман, крокодил*), kopitare (*як*), ptice (*баклан, соловей, кура, птица, куропатка, голубь*) i glodavce (*нутрия, грызун*). U oba značenja upotrebljava se s imenicom *гиена* ‘hijena’, ali češće označuje izmetine nego mladunčad. Kolokati imenice upotrijebljene u trećem značenju nisu pronađeni u korpusu. Imenica *помёт* u staroruskome jeziku imala je nekoliko značenja: 1) doprinos, prilog, carina (XIV–XV. stoljeće);

2) otpaci, izmetine (XVII. stoljeće); 3) opadna građevina (XIV. stoljeće) (SRĀ XVII, 14). Po postanku je izvedenica od glagola *пометати* ‘pobacati’. Iako kolokati imenice u trećem značenju nisu pronađeni, ciljna pretraga korpusa pokazuje da se u trećem značenju imenica koristi u sintagmi *одного помета* ‘istoga legla’.

6. Rasprava dobivenih rezultata o leksičkoj spojivosti kvantifikatora u značenju skupova životinja

Analiza leksičke spojivosti imenica pokazuje da su u ruskome i hrvatskome jeziku na različit način kategorizirane skupine životinja. U ruskome jeziku veći broj kvantifikatora ograničen je isključivo na jednu vrstu životinja (*омапа* s vrstama ovaca; *свопа* s vrstama pasa, *табун* s vrstama konja). U hrvatskome samo kvantifikator *ergela* odabire isključivo imenice koje označuju konje, i to sorte visokokvalitetnih konja. Kvantifikatori *stado* i *krdo* označuju približno isti skup životinja, a razlikuju se po tome što *krdo* češće označuje divlje kopitare i kada se upotrebljava s imenicama koje označuju ljude pridodaje značenje divljine i neorganiziranosti, dok *stado* u pravilu označuje domaće kopitare, a kada se koristi uz imenice koje označuju ljude pridodaje ljudskim jedinkama značenje pokornosti i nekritičnosti (*stado vjernika*). Skupine riba i ptica u oba jezika obuhvaćene su istim kvantifikatorom, a zajedničko im je obilježje to što se ne kreću kopnom. Imenice **rojь* i **stádo* praslavenskoga podrijetla ne razlikuju se po svojem značenju i upotrebi i uglavnom im je leksička spojivost stabilna. Leksička spojivost imenice **rojь* nije se znatno mijenjala, a **stádo* se moglo u oba proučavana jezika koristiti s imenicama koje označuju ribe. Ipak, leksikografski izvori ne donose podatke o raširenosti takve upotrebe, moguće je da je takva upotreba slučajna. Osim toga, možda je temeljno leksičko značenje ‘ono što stoji’ moglo utjecati na imenovanje skupa riba ili je to nedostatak drugoga kvantifikatora koji bi obuhvaćao isključivo skupinu riba (imenica *косяк* tek je nakon XVII. stoljeća stala označivati skup životinja, a kvantifikator *plova* bilježi se od XIX. stoljeća). Imenica *jato* aktivno je mijenjala svoju leksičku spojivost na način da se tijekom vremena leksička spojivost sve više ograničavala, to jest kvantifikator se mogao koristiti s manjim brojem različitih kolokata. Širu leksičku spojivost moguće je objasniti prepoznavanjem izvornoga značenja ‘ono što se kreće’ te izostankom drugih konkurentnih naziva za skupine životinja (sudeći po podacima iz leksikografskih izvora kvantifikatori *čopor*, *krdo* i *plova* pojavili su se u jezičnome sustavu tijekom ili nakon XVIII. stoljeća). Ipak, valja imati na umu da u istraživanje nisu uvršteni kvantifikatori koji su nestali iz jezika, stoga nije moguće suditi kakvi su kategorizacijski principi bili aktivni u ranijim razdobljima ruskoga i hrvatskoga jezika te predloženo objašnjenje svakako treba dodatnu potvrdu. U ruskome jeziku, za razliku od hrvatskoga, ne postoji kvantifikator koji je specijaliziran za zvijeri, već se skupina zvijeri imenuje pomoću istoga kvantifikatora (*стая*) kao i skupine riba i ptica. Imenice *табун* i

cmado koje se upotrebljavaju uz nazive konja i kopitara mogu se koristiti i uz nazive ptica vodarica, dok u hrvatskome ptice vodarice nisu uključene u skupine koje označuju kopitare. Imenice *leglo*, *nakot*, *okot* koje označuju skup mladunčadi imaju izrazito negativno značenje kada se upotrebljavaju s imenicama koje označuju ljude. Samo kvantifikator *выводок* pridodaje pozitivno i šaljivo značenje (slično kao i imenica *poletarac* u hrvatskome jeziku) kada se upotrebljava s imenicama koje označuju djecu. Kvantifikatori i skupine životinja s kojima se kvantifikatori najviše koriste shematski su prikazani u Tablicama 1–4. U Tablici 1. prikazani su kvantifikatori i skupine odraslih životinja u hrvatskome jeziku, u Tablici 2. u ruskome jeziku, a u Tablicama 3. i 4. kvantifikatori i skupine mladunčadi u hrvatskome i ruskome jeziku.

Tablica 1.

skupine životinja		kvantifikator	
kukci			roj
ribe	}	jato	plova
ptice			
zvijeri			čopor
kopitari			krdo
konji			stado
			ergela

Tablica 2.

skupine životinja		kvantifikator		
kukci		рой		
konji	kopitari	грут стадо	табун	
ovce			косяк	
			отара	
psi	zvijeri	стая	свора	
			ptice	
	ribe		КОСЯК	

Tablica 3.

skupine životinja		kvantifikatori	
glodavci			накот
psi			
	мачке	окот	
kukci			
мачке		leglo	
zmije			

Tablica 4.

skupine životinja	kvantifikatori
ptice	ВЫВОДОК
zvijeri	
glodavci	
paučnjaci	
psi	ПОМЁТ

Podaci iz etimoloških i povijesnih rječnika pokazuju da se značenje ‘neodređeno velik skup životinjskih jedinki’ kod velikoga broja leksema razvilo pomoću metonimijskoga pomaka. Takvu vrstu metonimijskoga pomaka *содержащее – содержащее* ‘ono koje sadrži – ono što je sadržano’ J. D. Apresân (1995, 193–203) navodi kao jedan od tipova pravilne mnogoznačnosti imenica. Prema Apresânu (1995, 189) mnogoznačnost riječi A sa značenjima a_1 i a_2 naziva se pravilnom ako u danome jeziku postoji najmanje jedna riječ B sa značenjima b_1 i b_2 koja su značenjski različita jedno od drugoga na isti način kao i a_1 i a_2 , uz uvjet da a_1 i a_2 te b_1 i b_2 nisu u odnosu sinonimije. Temeljno značenje imenica *ergela*, *leglo*, *стая*, *зурт*, *омапа* bilo je ‘mjesto gdje se nalaze određene životinje’, a zatim je to značenje kod nekih imenica (*стая*, *зурт*, *омапа*) izgubljeno, a kod drugih (*ergela*, *leglo*) još uvijek sinkronijski aktivno. Značenje kvantifikatora *стапа* također je nastalo kao rezultat metonimijskoga pomaka. Drugi model imenovanja kvantifikatora povezan je s kretanjem životinja. Glagoli od kojih su izvedeni kvantifikatori *jato*, *stado*, *roj* i *plova* označuju kretanje (*jato*) ili stajanje (*stado*) ili poseban način kretanja (*roj*, *plova*). Treći model imenovanja temelji se na sličnosti oblika na koji podsjeća skup životinja koje se kreću i on je aktiviran za značenjsku tvorbu kvantifikatora *косяк*. Jedan dio kvantifikatora po podrijetlu čine posuđenice iz različitih jezika (*ergela*, *čopor*, *омапа*, *табун*, *зурт*) i oni obuhvaćaju obično manje kategorije životinja i imaju uglavnom dijakronijski stabilnu leksičku spojivost.

Rezultati analize pokazali su da nisu sve skupine životinja obuhvaćene kvantifikatorima u oba jezika, već kvantifikatori kategoriziraju tek dio postojećih životinja. Kvantifikatori u oba jezika razlikuju odrasle životinjske jedinke od mladunčadi. Među odraslim jedinkama najpodrobnije se kategoriziraju domaće životinje, posebice stoka. Kategorije životinja koje obuhvaćaju pojedini kvantifikatori međusobno se presijecaju (imenica u značenju ‘skakavac’ može se koristiti s kvantifikatorima *пой* i

стая u ruskom jeziku te s kvantifikatorima *roj* i *jato* u hrvatskome jeziku) i nisu strogo ocrtane, već se pojedini leksem može početi koristiti s nekim kvantifikatorom zbog sličnosti svoga značenja sa značenjima ostalih leksema koje obuhvaća leksička spojivost kvantifikatora. Takvi principi klasifikacije tipični su za prirodnu ili pučku taksonomiju (eng. *folk taxonomy*, rus. *народная, обиходная /языковая/ таксономия*).⁴ Elena Perehval'skaâ (2016, 288–294) izdvaja tri osnovna principa ustroja kategorija u sustavu pučke taksonomije koji se odražavaju i u kategorizaciji koju vrše kvantifikatori. Kategorije (klase) predmeta i pojave pučke taksonomije mogu se izdvajati na temelju različitih kriterija, pri čemu je glavni kriterij odnos dane kategorije prema čovjeku (Perehval'skaâ 2016, 292–93). Kvantifikatori proučavani u radu po različitim principima objedinjuju skupine životinja s kojima se upotrebljavaju, primjerice, kvantifikator *leglo* koristi se uz nazive životinja koje su iz antropocentrične perspektive opasne ili štetne (*komarci, zmije, štakori, stršljeni*), a te životinje ne pripadaju istim razredima znanstvene klasifikacije. Kao drugi princip, Perehval'skaâ (2016, 293) ističe da se kategorizacija u pučkoj taksonomiji temelji na svakidašnjim, a ne znanstvenim spoznajama. Kvantifikator *roj* upotrebljava se uglavnom s imenicama koje označuju kukce, ali može se koristiti i s imenicom šišmiš koja označuje letećega sisavca. Za kategorizaciju nije presudna pripadnost razredu kukaca, već to što šišmiši lete i razmjerno su maleni. Treći princip upućuje na razliku između ustroja kategorija znanstvene i pučke klasifikacije. Unutar taksona znanstvene klasifikacije svi su članovi ravnopravni, a kategorije pučke taksonomije prototipno su ustrojene (Perehval'skaâ 2016, 294). Prototipni je član kategorije koju ocrtava kvantifikator *stado* ovca. Naime, 68% slučajeva upotrebe kvantifikatora uz imenice odnosi se na imensku skupinu *stado ovaca*, dok imenska skupina s perifernim članom *stado slonova* čini 0,003% slučajeva upotrebe kvantifikatora uz imenicu.

7. Zaključak

Kvantifikatori su jedna od funkcionalnih skupina riječi koja iskazuje količinu imenice uz koje se pojavljuju. Jedan od značenjskih tipova kvantifikatora u hrvatskome i ruskome jeziku jesu kvantifikatori u značenju skupa životinja. Kao i klasifikatori u jezicima svijeta, kvantifikatori u značenju skupa životinja imaju ograničenu leksičku spojivost, to jest pojedini kvantifikator koristi se s određenim skupinama životinja. U jednojezičnim i dvojezičnim rječnicima hrvatskoga i ruskoga jezika kvantifikatori su često definirani ili prevedeni jedan pomoću drugoga i ne navode se razlike među njima. K tome, kao primjer upotrebe bilježe se obično svega tri imenice uz kvantifi-

⁴ Više o prirodnoj ili pučkoj taksonomiji vidi u: Raffaelli, Ida. 2015. *Uvod u semantiku*. Zagreb: Matica Hrvatska, str. 229–244. / Cruse, David A. 1986. *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, str. 136–156. / Berlin, Brent. 1992. *Ethnobiological Classification: Principles of Categorization of Plants and Animals in Traditional Societies*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

kator, što ne daje potpunu informaciju korisniku rječnika o upotrebi kvantifikatora. To je bio poticaj da se istraži leksička spojivost kvantifikatora analizom primjera upotrebe u korpusu i razjasne klasifikacijski principi na temelju kojih se koriste pojedini kvantifikatori u hrvatskome i ruskome jeziku. Na temelju korpusnih podataka izrađene su četiri tablice koje shematski prikazuju s kojim se skupinama životinja koriste pojedini kvantifikatori. One mogu poslužiti i kao pomoć pri prevodenju s jednoga jezika na drugi. Osim što označuju neodređeno veliku skupinu jedinki, kvantifikatori dijele životinje u nekoliko kategorija. Sastav i opseg kategorija vidljivi su iz opisa leksičke spojivosti pojedinoga kvantifikatora. Kvantifikatori u značenju skupina životinja kategoriziraju tek dio životinjskoga svijeta, a kvantifikatori koji imaju najužu leksičku spojivost, to jest specijalizirani su za jednu životinjsku vrstu, obično se odnose na pripitomljene životinje koje su važne za ljude (*konji, ovce, psi*). Za kategorizaciju životinja korišteni su različiti kriteriji, a na taj način nastale kategorije prototipno su organizirane. U hrvatskome i ruskome jeziku različitim kvantifikatorima imenuju se skupine odraslih životinja i mladunčadi. Odrasle jedinke klasificirane su u nekoliko skupina kojima odgovara pojedini kvantifikator. U oba proučavana jezika to su divlji i domaći kopitari, ptice, ribe i kukci, a u hrvatskome jeziku izdvaja se još i skupina zvijeri. U ruskome jeziku postoji veći broj kvantifikatora koji se odnose na pojedine životinjske vrste i istovremeno se u ruskome jeziku koristi kvantifikator *стая* koji obuhvaća najraznovrsnije skupine životinja. Ukoliko se kvantifikatori ne koriste s nazivima životinja, već s imenicama drugih značenjskih grupa kvantifikatori poprimaju dodatna značenja. Kada se koriste s nazivima ljudi, najčešće imaju pejorativno značenje (*čopor žena, stado vjernika, krdo djece, svoja прихлебателей*), a kada se koriste s apstraktnim imenicama (*roj misli, поў вопросов*) uvode značenje neorganiziranosti. Povijesni leksikografski izvori u određenoj mjeri pokazuju da su neki kvantifikatori mijenjali svoju leksičku spojivost na način da su je širili ili sužavali. Za dio kvantifikatora (*leglo, nakot, okot, зурт, косяк, стая, выводок, помёт*) u proučenim izvorima (ARJ, SRĀ) nema podataka ili su vrlo oskudni te na temelju njih nije moguće donositi zaključke o promjeni leksičke spojivosti kvantifikatora. Ostali kvantifikatori dijele se na one kojima se leksička spojivost nije mijenjala (*roj, plova, отара, своја*) te na one kojima leksička spojivost mijenjala na način da se širila (*krdo, табун, stado*) ili smanjivala (*чопор, јато, ергела, stado*). Dinamika promjene leksičkoga značenja i spojivosti kvantifikatora u ovome radu nije u potpunosti obrađena jer u rad nisu uvršteni kvantifikatori koji su nestali iz jezika te nisu proučeni svi dostupni povijesni korpusni ni leksikografski izvori. U daljnja istraživanja valjalo bi uključiti i ostale kvantifikatore, ne samo one koje označuju skupine životinja te objasniti mehanizme njihova nastajanja te dijakronijske mijene.

LITERATURA

- Aikhenvald, Alexandra Y. 2000. *Classifiers. A Typology of Noun Categorization*. New York: Oxford University Press Inc.
- Allan, Keith. 1977. »Classifiers«. *Language*, 53, 285–311.
- Apresân = Апресян, Юрий Д. 1995. Избранные труды, том I. *Лексическая семантика. Синонимические средства языка: 2-ое изд., испр. и доп.* Москва: Школа »Языки русской культуры«, Издательская фирма »Восточная литература« РАН. [Apresân, Ūrij D. 1995. *Izbrannye trudy, tom I. Leksicheskaâ semantika. Sinonimičeskie sredstva âzyka: 2-oe izd., ispr. i dop.* Moskva: Škola »Âzyki russkoj kul'tury«, Izdatel'skaâ firma »Vostočnaâ literatura« RAN.]
- ARJ = Rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika, I–XXIII. 1881–1976. Zagreb: JAZU.
- Baranova = Баранова, Влада В. 2016. »Конструкции со счетными словами и семантическая одушевленность в русском языке«. *Русский язык в научном освещении*, 1 (31), 84–100. [Baranova, Vlada V. 2016. »Konstrukcii so sčetnymi slovami i semantičeskaâ oduševlennost' v ruskom âzyke«. *Russkij âzyk v naučnom osvešeni*, 1 (31), 84–100.]
- BTS = Сергей А. Кузнецов (гл. ред.). 2000. *Большой толковый словарь русского языка*. Санкт-Петербург: Норинт. [BTS = Sergej A. Kuznecov (gl. red.). 2000. *Bol'soj tolkovyj slovar' russkogo âzyka*. Sankt-Peterburg: Norint.]
- Bušelić, Petra. 2015. *Brdo problema: iskazivanje količine nebrojivoga u hrvatskome*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu.
- Chatterji, Suniti K. 1926. *The Origin and Development of the Bengali Language*. Calcutta: Calcutta University Press.
- Črnčić, Ivan, Vatroslav Jagić i Franjo Rački. 1890. *Statuta lingua croatica conscripta: Hrvatski pisani zakoni: Vinodolski, Poljički, Vrbanski a donekle i svega Krčkog otoka, Kastavski, Veprinački i Trsatki*. Zagreb: Knjižara Jugoslavenske akademije (Dionička tiskara).
- ERHJ = Matasović, Ranko. 2016–21. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika, I–II*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- ERHSJ = Skok, Petar. 1971–74. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika, I–III*. Zagreb: JAZU.
- ÈSRÂ = Фасмер, Макс. 1986–87. *Этимологический словарь русского языка, I–IV*. Москва: Прогрес. [ÈSRÂ = Fasmer, Maks. 1986–87. *Ètimologičeskij slovar' russkogo âzyka, I–IV*. Moskva: Progres.]
- Fašaić, Krešimir i dr. 2014. *Višejezični rječnik za ribarsku struku*. Zagreb: Veterinarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- Gil, David. 2013. »Numeral Classifiers«. U: *The World Atlas of Language Structures Online*, (ur.) Matthew Dryer and Martin Haspelmath. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. (<http://wals.info/chapter/55>; pristupljeno 30. IX. 2022)
- Greenberg, Joseph H. 1972. »Numeral Classifiers and Substantival Number: Problems in the Genesis of a Linguistic Type«. *Working Papers on Language Universals*, 9, 1–39.
- HRJ = Dautović, Matija. 2002. *Hrvatsko-ruski rječnik, I–II*. Zagreb: Školska knjiga. *Hrvatska enciklopedija* (<https://enciklopedija.hr/>; pristupljeno 25. IX. 2022)
- Jakubiček, Miloš i dr. 2013. »The TenTen Corpus Family«. U: *7th International Corpus Linguistics Conference CL 2013*, 125–127. Lancaster, University Centre for Computer Corpus Research on Language.
- KÈSRÂ = Шанский, Николай М., Вячеслав В. Иванов и Тамара В. Шанская. 1971. *Краткий этимологический словарь русского языка*. Москва: Просвещение. [KÈSRÂ = Šanskij, Nikolaj M., Vâčeslav V. Ivanov i Tamara V. Šanskaâ. 1971. *Kratkij ètimologičeskij slovar' russkogo âzyka*. Moskva: Prosvešenie.]
- Kuna, Branko. 2008. »Gramatička kategorija i drugi načini izražavanja količinskih značenja«. U: *Način u jeziku/Književnost i kultura pedesetih*, 37–47. Zagreb, Disput.

- Lehrer, Adrienne. 1986. »English classifier constructions«. *Lingua*, 68 (2–3), 109–148.
- Ljubešić, Nikola i Filip Klubička. 2014. »{bs,hr,sr}WaC – Web Corpora of Bosnian, Croatian and Serbian«. U: *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9)*, 29–35. Gothenburg, Association for Computational Linguistics.
- Matasović, Ranko. 2001. *Uvod u poredbenu lingvistiku*. Zagreb: Matica Hrvatska.
- Perehval'skaâ = Перехвальская, Елена В. 2016. *Этнолингвистика*. Москва: Издательство «Юрайт». [Perehval'skaâ, Elena V. 2016. *Ėtnolingvistika*. Moskva: Izdatel'stvo «Ėrajt».]
- Plungjan, Vladimir A. 2016. *Opća morfologija i gramatička semantika* [preveo Petar Vuković]. Zagreb: Srednja Europa.
- Rácová, Anna. 2007. »Classifiers in Bengali«. *Asian and African Studies*, 16 (2), 125–137.
- Rahilina i Su-Hën = Рахилина, Екатерина В. и Су-Хён Ли. 2009. »Семантика лексической множественности в русском языке«. *Вопросы языкознания*, 4, 13–40. [Rahilina, Ekaterina V i Su-Hën Li. 2009. »Semantika leksičeskoj množestvennosti v ruskom âzyke«. *Voprosy âzykoznaniâ*, 4, 13–40.]
- RHS = Poljanec Radoslav F. i S. M. Madatova-Poljanec. 2002. *Русско-хорватский словарь*. Zagreb: Školska knjiga. [RHS = Poljanec Radoslav F. i S. M. Madatova-Poljanec. 2002. *Rusko-horvatski slovar'*. Zagreb: Školska knjiga.]
- RSS = Шведова, Наталия Ю. 2002–07. *Русский семантический словарь, I-IV*. Москва: Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН. [RSS = Švedova, Nataliâ Ū. 2002–07. *Russkij semantičeskij slovar'*, I-IV. Moskva: Institut russkogo âzyka im. V. V. Vinogradova RAN.]
- Sičina = Сичинава, Дмитрий В. 2018. »Числительные«. U: *Материалы к корпусной грамматике русского языка. Части речи и лексико-грамматические классы*. Выпуск III, 193–257. Санкт-Петербург, Нестор-История. [Sičina, Dmitrij V. 2018. »Čislitelnye«. U: *Materialy k korpusnoj grammatike russkogo âzyka. Časti reči i leksiko-grammatičeskie klassy*. Vypusk III, 193–257. Sankt-Peterburg: Nestor-Istoriâ.]
- Sketch Engine*. (<https://www.sketchengine.eu/>; pristupljeno 27. IX. 2022.)
- SRĀ = *Словарь русского языка XI–XVII вв., I–XXX*. Москва: Наука. [SRĀ = *Slovar' russkogo âzyka XI–XVII vv., I–XXX*. Moskva: Nauka.]
- ŠRHJ = Brozović Rončević, Dunja (gl. ur). 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Školska knjiga.
- Tafra, Branka. 1989. »Što su brojevi? (gramatički i leksikografski problem)«. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 15 (1), 219–237.
- Thompson, Hanne-Ruth. 2012. *Bengali*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- TSRĀ = Ожегов, Сергей И. и Наталия Ю. Шведова. 2006. *Толковый словарь русского языка. 4-е издание*. Москва: Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН. [TSRĀ = Ožegov, Sergej I. i Nataliâ Ū. Švedova. 2006. *Tolkovnyj slovar' russkogo âzyka. 4-e izdanie*. Moskva: Institut russkogo âzyka im. V. V. Vinogradova RAN.]
- TSRĀU = Ушаков, Дмитрий Н. (гл. ред.). 2001. *Толковый словарь русского языка, I-IV*. Москва: Вече, Мир книги. [TSRĀU = Ušakov, Dmitrij N. (gl. red.). 2001. *Tolkovnyj slovar' russkogo âzyka, I-IV*. Moskva: Veče, Mir knigi.]
- VRH = Jokić, Ljiljana (gl. ur). 2015. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- VRHJ = Anić, Vladimir. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Znika, Marija. 2002. *Kategorija brojivosti u hrvatskom jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Znika, Marija. 2005. »Kategorija brojivosti u hrvatskom jeziku«. *Fluminensia*, 17 (1), 39–52.

TERMS OF VENERY IN CROATIAN AND RUSSIAN LANGUAGES

Lidija Milković

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences

lmilkovi@ffzg.hr

ABSTRACT: This paper analyses and compares the principles of linguistic categorisation of terms of venery in the Croatian and Russian languages. Since the monolingual and bilingual dictionaries of the Croatian and Russian languages do not exhaustively describe restrictions or criteria for the use of nouns that denote animals with terms of venery, a corpus study was conducted on the collocations of terms of venery, which aimed to determine more precisely how terms of venery classify groups of animals in the examined languages. In total, the paper analysed the use of 10 Croatian and 10 Russian terms of venery in the corpus of the Croatian language *hrWaC* and the corpus of the Russian language *ruTenTen11* using the Sketch Engine tool. The sample was obtained by excerpting monolingual dictionaries of the Russian and Croatian languages. The similarities and differences in the classification of animal classes and the terms of venery used with each are schematically represented by four tables in the paper, which can serve as an aid when translating from one language to the other. The analysis showed that terms of venery do not categorise all groups of animals, but those that interact closely with humans. Etymological and historical lexicographical sources were used in the paper, with the goal of determining how the lexical combination of venery terms changed and to what extent the meaning of lexemes affects the principles of classification. Three naming models of terms of venery were singled out, namely: metonymic shift, types of animal movement, and the shape formed by a group of animals in motion. Some naming models are also classification criteria by which animals are divided. Terms of venery classify the animal world in both studied languages according to whether the animals are adults or young, according to the manner of moving, belonging to a particular (super)class of animals, and some quantifiers cover only one type of animal. Terms of venery cover the analysed categories of animal species in different ways in the Russian and Croatian languages, but the principles of organisation for the categories are very similar.

Keywords: terms of venery; Croatian language; Russian language, linguistic categorisation

Članci su dostupni pod licencijom Creative Commons: Imenovanje-Nekomercijalno (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Sadržaj smijete umnožavati, distribuirati, priopćavati javnosti i prerađivati ga, uz obvezno navođenje autorstva, te ga koristiti samo u nekomercijalne svrhe.